

5. KULTUR

Omfang: 6 samlinger, hver på 2-3 timer

Målgruppe: Ungdom og voksne med norsk eller annen kulturbakgrunn

Mål: Å stimulere til større interesse for – og øke kunnskapen om andres kulturbakgrunn

Tema: Kultur

Deltemaer:

1. Sang og musikk
2. Dans og lek
3. Sport og fritid
4. Bøker, aviser og pressefrihet
5. Kunst, film og teater
6. Tradisjoner

KULTUR

Innledning

Når vi foreslår en studieaktivitet med dette temaet, er det på sin plass å si noe om hva som menes med begrepet. Opprinnelig var ordet brukt om det å dyrke jorda (av det latinske ordet "cultivare") De fleste av oss tenker kanskje på klassisk musikk, teater og litteratur, dans og kunst. Noen kaller dette for "finkultur". Men kultur er ikke noe entydig begrep, det er veldig omfattende, det omfatter på en måte hele livet.

En klassisk definisjon ble fremsatt så langt tilbake som i 1871 av E.B. Taylor:

"Kultur ... er den kompliserte helhet som omfatter kunnskap, trosforestillinger, kunst, lovregler, moral, skikk og bruk og alle andre ferdigheter og vaner mennesker har ervervet seg som medlemmer av et samfunn."

I dette ressursmateriellet har vi brukt ordet kultur i ganske vid betydning, og når vi snakker om vårt møte med andre kulturer, tenker vi først og fremst på møtet med mennesker fra andre land, land hvor liv og omstendigheter er ganske forskjellig fra det vi er vant til.

Vi er klar over at forskjell i kultur også kan være ganske stor innenfor samme land. Ikke sjelden opplever vi at vi møter mennesker fra "fremmede kulturer" som har en virkelighetsoppfatning og måte å tenke på som er mer lik vår egen, enn det vi opplever i møtet med landsmenn og -kvinner som snakker vårt eget språk.

Vi vil her ta for oss enkelte utvalgte temaer som vi mener kan være nyttige for å fremme forståelse mellom mennesker fra forskjellige land og tradisjoner.

Hjelpemidler

Sangbøker: «Syng håp 1 og 2» - sanger og bønner fra den verdensvide kirke (IKO-Forlaget 2005 og 2010) inneholder 171

Omfang: 6 samlinger, hver på 2-3 timer

Målgruppe: Ungdom og voksne med norsk eller annen kulturbakgrunn

Mål: Å stimulere til større interesse for – og øke kunnskapen om andres kulturbakgrunn

Tema: Kultur

Deltemaer:

1. Sang og musikk
2. Dans og lek
3. Sport og fritid
4. Bøker, aviser og pressefrihet
5. Kunst, film og teater
6. Tradisjoner

sanger og salmer fra 62 land, de fleste på både originalspråk og norsk. Til Syng håp 1 finnes CD med 20 sanger innspillet.

Film: «Om Guder og Mennesker». En intens film om å beholde troen på det gode, selv om det onde synes å ta overhånd. Fikk juryens hovedpris under filmfestivalen i Cannes, 2010. Fås som DVD. Vi er på midten av 90-tallet. Åtte kristne munk fra Frankrike lever sine stille liv i et gammelt kloster dypt inne i de algeriske fjellene. Mesteparten av dagene går med til bønn og sang for å komme nærmere Gud, men munkene er også nyttige personer for lokalbefolkningen - med livsvisdom og viktig kunnskap om medisin og nyttevekster bidrar de til samfunnet rundt seg. Munkenes trygge tilværelse mellom klosterets tykke murer trues av fundamentalister som ikke er nådige mot folk med feil tro, og de lokale myndighetene ber munkene reise hjem

til Frankrike. Munkene tviler og diskuterer, men velger å bli trofaste mot sitt kall og sine oppgaver i lokalsamfunnet.

Bøker: «Troende møter troende». Et studiehefte om religionsmøtet. Mellomkirkelig råd for Den norske kirke, 2007.

Deltema 1: Sang og musikk

Situasjon 1:

«Lars, kan du tenke deg å skru ned lyden på den skrekkelige musikken!!!?» roper far opp trappen i retning av gutterommet. Ingenting skjer, selvfølgelig, for Lars hører jo ingenting av det far roper.

Situasjon 2:

«Pappa – kan ikke du stoppe det grusomme hylet fra den operaen – selv om det er du som skal lage mat i dag?» De aller fleste som har barn, ungdom og voksne i huset, vet at meningene er temmelig delte når det gjelder hva som er okay musikk. Kanskje kjenner noen seg igjen i situasjonene ovenfor??

Situasjon 3:

Mor sitter ved barnesenga og skal få barnet til å sove. Hun synger den ene barnesangen etter den andre – helt til barnet sover. Er dette et fellestrekk ved de kulturer som er representert i gruppen?

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Min "yndlingshit". Alle deltakerne tar med seg en CD eller DVD med en sang som de synes veldig godt om. Når sangen er spilt, fortell hverandre hvorfor dere liker akkurat denne sangen så godt.
- Alle som har en nasjonalsang, presenterer denne og forteller litt om hvilken rolle nasjonalsangen spiller i det landet de kommer fra.
- Hva slags musikk er populær blant ungdom i ditt opprinnelsesland? Spill gjerne noe av denne musikken for hverandre.
- Hva forbinder dere med uttrykket "klassisk musikk" i de land dere kommer fra?
- Hvilke instrumenter brukes mest i de ulike land? Vis gjerne frem det instrumentet dere spiller eller liker best – og demonstrer! Hvorfor er dette instrumentet godt likt?
- Ved hvilke anledninger synges det i hjem og samfunn i din kultur?
- Se igjennom Syng håp-sangbøkene, og finn frem til sanger dere kjenner og kan lære hverandre.

Deltema 2: Dans og lek

"Homo ludens" – det er latin og betyr "det lekende menneske". Det er et karakteristisk kjennetegn ved mennesket at det er i stand til å leke. Lek er viktig – ikke bare for små barn!

En viktig del av leken er dansen, og det er veldig naturlig for et barn å bevege seg i takt med musikken – eller trommene. I ungdomsår og voksen alder har dansen gjerne også andre funksjoner.

I noen kulturer danser kvinner og menn hver for seg – gjerne for å imponere eller gjøre inntrykk på hverandre. I vestlig kultur kan den ha et sensuelt og ganske intimt preg, noe som har gjort at man i noen religiøse miljøer har vært kritisk til slik dans.

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- Fortell hverandre om ulike former for folkedans i landene dere kommer fra. Kanskje dere kan lære hverandre noen av dansene?
- Hvilken rolle spiller dans for ulike generasjoner? I hvilke sammenhenger, eller ved hvilke anledninger danser dere?
- Danseformer i selskapsliv og på utesteder er veldig forskjellig i ulike kulturer. Hvordan forholder dette seg i ditt land og hvilke danseformer er akseptert hvor dere kommer fra?
- Oftest forbinder vi lek med barn. Hvilke leker er typiske for barn i den kultur du kommer fra? Kan dere demonstrere lekene?
- Det hender også at voksne leker. Hvordan forholder dette seg i ditt land? Kan dere vise hva lekene går ut på?
- Leker barn og voksne sammen i ditt land? I tilfelle, hvilke leker?

Deltema 3: Fritid og sport

I Norge deler man ofte tiden i «arbeidstid» og «fritid». Fritiden brukes veldig forskjellig. Noen foretrekker å sitte foran PC'en, andre ser på sport eller serier på TV, noen leser bøker, strikker, går tur o.a.

"En sunn sjel i et sunt legeme", er nok enda et gyldig ideal for mange. Derfor er sportsaktiviteter viktig i mange familiers liv. Det er nok ikke helt sant at "nordmenn er født med ski på bena", men barna skal ikke bli særlig store før de dyttes ned slakke bakker med disse rare "trepinnene" på bena.

Mange foreldre oppmuntrer sine barn til å være med på sportsaktiviteter for at de skal komme inn i et sunt ungdomsmiljø og kanskje bli spart for fyll og annet rusmisbruk.

Sport er sentralt i mange kulturer. De fleste har lagt merke til at mange av de fremste langdistanseløperne i verden kommer fra afrikanske land!

Spørsmål til samtale:

- Hva menes med fritid, og hvor mye fritid har folk i ditt land?
- Hvordan brukes fritiden? Snakk sammen om hva dere forbinder med meningsfull fritid.
- Hvilken rolle spiller sport i kulturen i sin alminnelighet – og i ditt land i særdeleshet?
- Hvilke former for sport er mest populær? Hvorfor?
- Hvem deltar i sportsaktiviteter? Driver gutter og jenter ulike former for sport? Hva gjør de sammen og hva gjør de hver for seg? Har jenter samme mulighet som gutter til å delta i sportsaktiviteter? Er det sportsgrener som bare aksepteres for det ene kjønn?
- I Norge krever sportsaktiviteter for barn og voksne både tid og penger. Ikke sjelden blir kostnadene til sportsutstyr så høye at ikke alle kan være med på aktivitetene. Diskuter de problemer dette skaper.

Deltema 4:

Bøker og media

Be deltakerne i gruppen om å ta med en bok hver. Skaff også ulike aviser, både riksaviser og lokalaviser og se om dere finner noe mønster i hva de skriver om.

Er det lov å skrive akkurat hva man vil offentlig i Norge?

I begynnelsen av 2006 trykket enkelte aviser noen karikerte bilder av profeten Muhammed. Dette skapte svært sterke reaksjoner i deler av den muslimske verden. Mange mente at tegningene var en krenkelse av muslimers tro, og noen ønsket å innføre straffetiltak mot de land som hadde tillatt trykkingen. Men de land hvor trykkingen hadde funnet sted hadde ytringsfrihet, og det å nekte å trykke slike tegninger hevdet mange var brudd på ytringsfriheten.

Her sto man overfor et dilemma: Hva er viktigst? Ytringsfrihet eller respekt og hensyn til andres tro? Selv om man har «rett» til å ytre seg, bør man da ytre seg om alt? Og bør man trykke alt?

Spørsmål til samtale:

- Er det en bok som har betydd mye for deg? Fortell om den.
- Hvilken var den første bok som ble lest for deg? – og den første bok du leste selv?
- Hvilken type bøker er det mest interesse for i din kultur?
- Er det viktig at folk leser bøker? I tilfelle, hvorfor?
- Hvilken oppgave og rolle har aviser i ditt land?

- Hvor stor grad av frihet har avisene til å skrive det de vil?
- I en del land er journalister en svært utsatt yrkesgruppe – hvorfor?
- Hvilken betydning har det for samfunnet at man ikke har tilgang til, eller ikke interesserer seg for aviser?

Deltema 5:

Kunst, film og teater

La gruppemedlemmene si litt om hva slags filmer de helst ser på kino eller TV.

Kanskje noen kan si noe om hva som er typisk for bildende kunst i opprinnelseslandet.

Til ettertanke: Det hender at nordmenn glemmer at man i kulturer i fjerne land hadde utviklet kunst lenge før man i Norge tenkte på kunstneriske uttrykk. Vi kan nevne den velutviklede kunstkulturen i Kina, vi kan tenke på indianernes byggekunst i Sør Amerika, egypternes pyramider og sanfolkets bilder i det sørlige Afrika.

Er det noen i gruppen som kan si hva de forbinder med uttrykket "kunstnerisk frihet"?

Spørsmål til samtale:

- Hva forbinder dere med begrepet "kunst"?
- Hvilken oppgave og rolle har kunsten i din kultur?
- Hvilket kunstuttrykk synes du er aller vakrest? Hvilke er mest utfordrende?
- I Norge har man i tidligere tider sett på film og teater med stor mistenksomhet i kristne miljøer. Hva tenker dere er årsaken?
- På hvilken måte påvirker film og teater oss?
- Er det en film eller et teaterstykke har gjort inntrykk på deg? Hvorfor?
- Hva vet dere om sensur av film og teater? Snakk sammen om hva slags sensur dere mener er okay, og hva som ikke er.
- Se filmen «Om Guder og Mennesker», og snakk sammen om den.

Deltema 6:

Tradisjoner

«Jul, jul, jul, jul, jul, jul, rør blott ikke ved min gamle jul!» - synger noen dansker i desember måned.

Juletreet som allment og kristent symbol.

Et symbol som ofte virker samlende, er juletreet. For mange er det selve sentrum i opplevelsen av jul. Den symbolikk som er spunnet omkring juletreet er kompleks og til dels sprikende. En mulighet er at det symboliserer livets tre i Edens hage, en annen at det viser til Kristi kors og det evige

liv. For mange er treet knyttet til fruktbarhet eller universets syklus (Yggdrasil i norrøn mytologi).

For de fleste mennesker i Nord-Europa synes juletreet å ha blitt symbol på lys i mørket, nasjonsbygging, familiehygge og fellesskap. En god del muslimske familier i Norge har også begynt å bruke juletre. Kanskje er det for å symbolisere tilhørighet til noe norsk og tradisjonelt som de liker, kanskje for å markere fødselen til profeten Jesus?

Fra studieheftet «Troende møter troende», s.38

(Mellomkirkelig råd, 2007).

De fleste kulturer har ulike ritualer og tradisjoner, som føres videre fra slekt til slekt. De kan være i forbindelse med fødsel, overgang fra barn til voksenliv, ekteskap, død, høytider og festdager i årets løp, mat og måltider o.a.

La alle i gruppen ta med seg en tradisjonell kake, en matrett eller en typisk drikk.

Spørsmål til samtale:

- a. Bruker dere uttrykket «According to our tradition...» (i følge vår tradisjon gjør vi...)? Evt i hvilke sammenhenger?
- b. Hvilke riter og tradisjoner er viktige i deres kultur – og hvorfor?
- c. Snakk sammen om jule-tradisjoner og juletre (jf. situasjon «Juletreet som allment og kristent symbol»).
- d. Hva forbinder dere med begrepet «harmfull traditions» (ødeleggende eller skadelige tradisjoner)? Er det «harmfull traditions» som dere ønsker å ta avstand fra? I tilfelle hvilke?

Er det tradisjoner i Norge som dere vil tolke som «harmfull traditions»?

Er «tradisjon» en statisk størrelse, som man ikke skal røre ved, eller kan «tradisjon» også med fordel omformes og fornyes? Gi eksempler.